Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1921 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ägogränser m. m. dels ock i anledning därav väckta motioner.

Närvarande: herrar von Sneidern, von Sydow, Carl E. Svensson, Hult, Tjällgren, Linder, Boberg, Magnusson i Kalmar,* Andersson i Knäppinge, Karlsson i Gasabäck, Hagman, Magnusson i Skövde, Hage och Falk.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 19 november 1920 dagtecknad proposition, nr 70, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan införda förslag till

1:o) Lag
om ägogränser.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Hava rågrannar i den ordning särskilt stadgats förenat sig om rätta sträckningen av gränsen mellan byar, gälle rågången som fastställd.

2 §.

Hava vid skifte, vartill rågrannarna blivit behörigen kallade, rå och rör eller andra märken funnits utmärka gränsens rätta sträckning, vare samma rågång ansedd som fastställd.

3 §.

Uppstår tvist byar emellan om rågång, som icke blivit fastställd eller på sätt i 1 eller 2 § sägs bestämd, gälle de rå och rör eller andra märken, som av ålder ansetts utvisa gränsen.

4 §.

I insjöar och rinnande vatten hör till varje by, som ligger vid vattnet, den del av vattenområdet, som är dess strand närmast, så framt ej annat föranledes av lagligen bestämd rågång eller sådana märken, som i 3 § avses. I fråga om strandägares rätt i vissa större insjöar gäller dock den inskränkning, som i 6 § sägs.

5 §.

Vid öppna havsstranden och utom skären sträcker sig, så framt ej annorledes är lagligen bestämt, strandägares område i vattnet etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. I fråga om fördelning byar emellan av det område nu nämnts samt av vattenområdet inom skären gälle vad i 4 § är sagt.

6 §.

Vad i 5 § är stadgat om utsträckningen av strandägares område vid öppna havsstranden gälle ock beträffande de öppna delarna av Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland; dock att, där hittills strandägare varit rådande över större del av sjön, han skall därvid bibehållas. Yttergränsen för det strandägarna tillkommande område i dessa sjöar skall bestämmas i den ordning särskilt är stadgat.

7 §.

Finnas i vattenområde, vari efter ty i 4 eller 5 § sägs flera byar äga del, mindre holmar eller skär, skall ej därför särskild andel av vattenområdet tillkomma by, varunder sådan holme eller skär lyder.

8 §.

Vid tillämpning av stadgandena i 4 § och andra punkten i 5 § skall äga, vilken såsom urfjäll tillhör annan by än den, inom vars område den ligger, anses såsom del av sistnämnda by.

9 §.

Har by undergått skifte, skall i fråga om gränsen mellan de särskilda ägolotterna skifteskartan med därtill hörande handlingar lända till efterrättelse.

Vad sålunda är stadgat om skifte skall äga motsvarande tillämpning beträffande annan laga jorddelningsförrättning.

10 §.

Om ägogränser i vissa fall stadgas i lagen om fastighetsbildning i stad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1922.

Genom denna lag upphävas 12 kap. 3, 4 och 7 §§ samt 13 kap. jordabalken så ock vad lag eller författning i övrigt innehåller mot denna lag stridande.

2:o) Lag

om syn i ägotvist.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Finnes i ägotvist, som är anhängig vid underrätt, nödigt, att syn hålles å stället, träde rätten där tillsammans att hålla synen.

Prövas syn nödig i ägotvist, som är anhängig i hovrätt, förordne rätten en av sina ledamöter att hålla synen och kalle två underdomare i orten att biträda därvid; meddele därjämte erforderliga föreskrifter om vittnens hörande. Hovrätten äge ock, där det finnes lämpligare, uppdraga åt underrätten i orten att förrätta synen. Det protokoll, som föres vid synen, varde ingivet till hovrätten, och döme hovrätten sedan i målet.

Finner Konungen ägotvist, som dragits under dess prövning, ej kunna avgöras utan syn, förordnar Konungen, hur synen skall hållas.

2 §.

Kostnad för syn skall förskjutas av käranden eller, där målet är fullföljt i högre rätt, av klaganden, men slutligen gäldas av den, som vid målets avgörande rätten finner skyldig därtill.

3 §.

Är tvist härader emellan, söke de hovrätten om uthärads domare och nämnd. Är den mellan län eller landskap, give befallningshavanden det Konungen tillkänna, som förordnar den däröver må döma.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1922.

Genom denna lag upphäves 14 kap. jordabalken.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall sådan bestämmelse i stället tillämpas.

3:o) Lag

om upphävande av gällande stadganden angående urminnes hävd.

Härigenom förordnas, att 15 kap. jordabalken så ock vad lag eller författning eljest innehåller om tillgodonjutande av urminnes hävd skall upphöra att gälla; dock att inskränkning ej göres i den rätt, som på grund av urminnes hävd enligt sålunda upphävda stadganden redan må någon tillkomma.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1922. Låter inom tio år från nämnda dag någon i den ordning 17 kap. 23 § rättegångsbalken stadgar avhöra vittnen till bestyrkande därav, att fastighet på grund av urminnes hävd besväras av servitut, må anmälan om förhöret göras för antecknande i inteckningsprotokollet och inteckningsboken.

4:o) Lag

om fastställande av yttergränsen för strandägarnas område i vissa större sjöar.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

I Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland skall yttergränsen för strandägarnas område fastställas genom särskild förrättning, som för en var av dessa sjöar eller, där Konungen finner sådant nödigt, för särskilda delar av sjön hålles på sätt här nedan stadgas.

2 §.

Förrättningen verkställes av lantmätare, som av Konungen förordnas. Att honom vid förrättningen biträda förordne, på anmälan av lantmätaren, Konungens befallningshavande eller, där förrättningen avser vattenområde, som ligger inom särskilda län, en var av befallningshavandena i dessa län, såvitt angår länet, en av statens fiskeritjänstemän samt en bland dem, som till ledamöter i ägodelningsrätt eller till gode män vid lantmäteriförrättningar inom länet äro valde. Det åligger ock Konungens befallningshavande, var för sitt län, att förordna ombud för bevakande vid förrättningen av det allmännas rätt.

3 §.

Emot lantmätare och annan förrättningsman gälle dessa jäv: om han är i den skyldskap eller det svågerlag med part, som i rättegångsbalken sägs om jäv emot domare, eller om han eller någon, som sålunda är i skyldskap eller svågerlag med honom, äger del i saken eller eljest kan vänta synnerlig nytta eller skada av förrättningen, eller om han såsom domare deltagit i åtgärd eller beslut, som rör saken, eller om han är parts vederdeloman eller uppenbare ovän. Söker någon, sedan ärendet är anhängigt, sak med förrättningsman eller tillfogar honom något med ord eller gärning i uppsåt att därmed göra honom jävig, det skall ej räknas för jäv.

Anmäles vid förrättningen jäv, äga förrättningsmännen samfällt besluta däröver. Finnes jäv mot lantmätaren lagligen grundat, göre han därom anmälan hos Konungens befallningshavande i det eller de län, förrättningen angår; och åligge det Konungens befallningshavande att hos Konungen begära förordnande av förrättningsman i hans ställe. Angår jävet biträdande förrättningsman, meddele den befallningshavande, som förordnat honom, på anmälan av lantmätaren förordnande för annan förrättningsman i stället för den jävade.

Beslut, varigenom jävsanmärkning gillas, skall ej medföra någon verkan till rubbning eller upphävande av åtgärd eller beslut, som tillkommit innan anmärkningen gjordes.

Ogillas jävsanmärkning, må däremot anmält missnöje ej utgöra hinder mot förrättningens fortgång.

4 §.

Stanna förrättningsmännen i olika meningar, gälle vad de fleste säga; har var sin särskilda mening, gälle lantmätarens.

5 §.

För inhämtande av upplysningar om fiske, jakt, sjöslåtter och andra förhållanden, som kunna inverka på bedömandet av frågan om strandäganderättens utsträckning i särskilda delar av sjön, skall för varje tingslag och stad, som av förrättningen beröres, hållas sammanträde med befolkningen i orten; ägande förrättningsmännen för närmare utredning, där sådan finnes erforderlig, hålla syn å stället. Lantmätaren utsätte efter samråd med övrige förrättningsmän tid och

ort för sammanträde eller syn och låte kungörelse därom minst fjorton dagar förut uppläsas i tingslagets eller stadens kyrkor samt intagas i tidning inom orten; underrätte ock i god tid det allmännas ombud om sammanträdet eller synen. Vid sammanträde och vid syn skall protokoll föras av lantmätaren.

6 §.

Sedan erforderlig utredning blivit i ärendet förebragt, avgive förrättningsmännen, särskilt för varje tingslag eller stad, förrättningen angår, utlåtande med angivande, i vilka delar av sjön vattenområdet må anses i dess helhet tillkomma strandägarna samt, för övriga delar därav, huru långt ut i sjön strandägarnas områden skola sträcka sig.

Utlåtandet varde av lantmätaren tillställt rättens ordförande för att å näst infallande rättegångsdag uppläsas och i domboken intagas, och varde tillika de vid sammanträde eller syn inom tingslaget eller staden förda protokoll ingivna till rättens ordförande att bland rättens handlingar förvaras.

7 §.

Till Konungens befallningshavande i län, som av förrättningen beröres, insände lantmätaren avskrift av utlåtandet för varje till länet hörande tingslag eller stad att i länskungörelserna intagas.

8 §.

Är strandägare missnöjd med förrättningsmännens utlåtande, äge han, inom ett år från det utlåtandet vid rätten upplästes, efter stämning å kronan påkalla prövning av sitt anspråk. Kronan vare ock öppet att inom tid, som nu är sagt, föra talan mot utlåtandet efter stämning, som, där svarandena äro flere än tio, må delgivas på sätt och inom tid, som i 11 kap. 12 och 25 §§ rättegångsbalken stadgas.

Försittes tid för talan, lände utlåtandet till efterrättelse.

9 §.

Kostnad för förrättning, som i denna lag avses, skall bestridas av allmänna medel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1922.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom *första kammaren:*

nr 179 av herr *Tjällgren*, nr 180 av herr *Karl Andreas Andersson* och nr 181 av herr *Lindhagen*, samt

inom *andra kammaren:*

nr 271 av herr *Rehn* med instämmande i motionens syfte av herrar *Wikström* och *Holmner*.

Beträffande grunderna för ifrågavarande lagförslag ävensom de skäl, som motionärerna åberopa till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnats, hänvisa till den kungl. propositionen resp. motionerna.

Utskottet.

Av föreliggande lagförslag motsvarar nr 1 andra kapitlet i lagberedningens år 1909 avgivna förslag till ny jordabalk, lagförslagen nr 2 och 3 återgiva bestämmelser i 5 resp. 27 § av förslaget till promulgationslag till jordabalken och lagförslaget nr 4 upptager med oväsentliga jämkningar innehållet i ett vid jordabalksförslaget fogat särskilt förslag. Av lagberedningens förslag till ny jordabalk hava som bekant väsentliga delar redan åren 1907 och 1912 upphöjts till lag, medan återstoden genom särskilt tillkallade sakkunniga är föremål för ytterligare överarbetning. De nu framlagda lagförslagen hänga emellertid icke så nära samman med jordabalksförslaget i de ännu ej prövade delarna, att hinder därav möter att nu antaga dem. Genom förslagens antagande vinnes fördelen, att i de stora sjöarna gränsen mellan strandrättsvattnet och allmänningsvattnet fastställes. Härigenom fylles en lucka i vår nya vattenrättslagstiftning, varigenom möjliggöres ett effektivt utnyttjande i dessa sjöar av gällande bestämmelser rörande vattenavledning och invallning. Betydelsen för fiskets del i dessa sjöar av att en bestämd gräns mellan strandägar- och allmänningsfisket uppdrages, har i den kungl. propositionen särskilt framhållits.

För den länge förberedda lagstiftningen om delning av jord har framhållits, att en fördel vinnes, om, innan denna företages till slutlig legislativ behandling, de allmänna grundsatser, som den nu föreslagna lagen om ägogränser innehåller, lagfästas. Med hänsyn till jordabalksförslagets stora omfattning kan även ur arbetssynpunkt vara fördelaktigt, att icke hela förslaget på en gång företages till slutlig prövning. Vidare är att bemärka, att, vad lagförslaget innehåller beträffande gränser å land, detta icke innebär några nyheter utan allenast utgör ett lagfästande av gällande rätt, sådan den nu tillämpas.

I fråga om de i förevarande motioner framställda ändringsförslagen beträffande förslaget till lag om ägogränser får utskottet erinra följande:

5 §.

Herr *Karl Andreas Andersson* har beträffande förevarande paragraf i sin motion yrkat, *att paragrafen icke måtte antagas i vad den avser bestämmande av strandägares område i vattnet vid havsstrand.*

I 2 § av lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske finnes i fråga om strandägares enskilda fiskerätt vid öppna havsstranden samt utom skären enahanda gränsföreskrift, som beträffande äganderätten i vattenområdet föreslås i nu omhandlade 5 §. Detta förhållande får emellertid icke tolkas så, att ägogränsen måste vara densamma som fiskerättsgränsen. Såsom motionären antytt, pågår utredning angående fiskerättsförhållandena i havet, vilken utredning, enligt vad utskottet inhämtat, framskridit så långt, att den bör kunna föreligga inför riksdagen om något år. Även om utredningen i fråga kommer att utmynna i ett förslag, som bättre tillgodoser yrkesfiskarnas intressen än den nuvarande lagstiftningen, torde emellertid en lagstiftning härutinnan ej komma att föregripas av ett antagande av bestämmelser beträffande ägogränser i enlighet med vad i 5 § föreslås. Utskottet anser sig härutinnan böra erinra om att enligt gällande lagstiftning inskränkningar finnas i fråga om en ägares dispositionsrätt till hans enskilda vattenområde; så finnas ju redan nu bestämmelser om rätt att i särskilda fall fiska vid annans strand, och vidare kan t. ex. en allmän flottled gå fram genom enskilt vatten. För övrigt lärer, i vilken inbördes ordning frågorna om äganderätt och fiskerätt än företagas, alltid vara att beakta, att den ena gränsen icke torde annat än tillfälligtvis eller för en tid sammanfalla med den andra. Äganderättsgränsen bör vara fix och orubblig, rätten till fiske däremot kan tid efter annan ändras efter inträffande förändringar i fråga om fångstsätt och dylikt, likasom även olika gränser kunna tänkas för fiske under olika årstider eller med hänsyn till olika slag av fiske. Utskottet håller alltså före, att ur den synpunkt, som gjorts gällande i herr Karl Andreas Anderssons motion, hinder icke möter att nu antaga förslaget i förevarande paragraf.

Herr *Lindhagen* har i sin motion föreslagit, *att 5 § skulle erhålla följande lydelse:*

»*Vid öppna havsstranden och utom skären sträcker sig, så framt ej annorledes är lagligen bestämt, strandägares område i vattnet till det ställe*

invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager. Lag samma vare ifråga om vattenområde inomskärs. I fråga om fördelning av det område, nu nämnts, gälle vad i 4 § är sagt.

Vad sålunda stadgats, utgör ingen inskränkning i den strandägare, enligt särskild författning, tillagda fiskerätt.»

Några absolut övertygande skäl för fastställandet av strandägares vattenområde vid havet till det ena eller andra avståndet från stranden hava icke presterats. Då, som utskottet förut framhållit, strandäganderätten och fiskerätten ingalunda behöva med varandra sammanfalla, torde i själva verket den större eller mindre utsträckningen av strandäganderätten vara av mindre betydelse, huvudsaken är att en gräns finnes. Utskottet anser emellertid den i lagförslaget föreslagna gränsen — 180 meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager — kunna väl försvaras. Att vidtaga någon inskränkning däri torde i varje fall icke vara lämpligt i den utsträckning, som av motionären föreslagits. Ett fastställande av gränsen till det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager, skulle leda till att en strandägare, vars ägor på sjösidan omgåves av bråddjupt vatten, icke skulle erhålla någon som helst vattenrätt. Lika olämpligt skulle det enligt utskottets förmenande vara att fastställa en dylik gräns i fråga om vattenområde inomskärs.

Herr Lindhagens motion avser jämväl, att i lagen skall uttryckligen utsägas, att bestämmelsen om strandägarens äganderätt icke skall utgöra någon inskränkning i den strandägare, enligt särskild författning, tillagda fiskerätt. Av vad utskottet i det föregående anfört om de särskilda lagstiftningarnas inbördes förhållande framgår, att utskottet anser det föreslagna tillägget i denna del överflödigt.

På grund av vad sålunda anförts, anser utskottet, att såväl herr Karl Andreas Anderssons som herr Lindhagens motion böra avslås.

9 §.

Herr *Tjällgren* har i sin motion hemställt, *att riksdagen måtte besluta att vidtaga sådan ändring i förslaget till lag om ägogränser, att däri föreskrives, dels att i by, som undergått skifte, ifråga om gränser mellan särskilda ägolotter skall gälla, att sådan gräns kan fastställas på grund av förening av vederbörande rågrannar samt att därest av å marken förefintliga rå och rör eller andra märken tydligt framgår, varest gräns tidigare legat, dessa märken skola äga vitsord före skifteskarta, dels ock att vid rågångsreglering likvid skall kunna förekomma liksom vid laga skifte.*

De i 9 § av lagförslaget inrymda bestämmelserna äro, på sätt redan yttrats i avseende å de föreslagna bestämmelserna i fråga om ägogränser å land, i allmänhet allenast ett kodifierande av gällande rätt. En ändring av paragrafen i motionens syfte skulle strida mot nu gällande praxis, som innebär, att skifteskartan med tillhörande handlingar har vitsord mot rå och rör eller andra gränsmärken. Där, såsom motionären anför, skifteskartan är bristfällig och otillfredsställande, har man skifteshandlingarna att följa. För den händelse dessa skulle hava förkommit, kunna de ej åberopas mot rå och rör. Om en bestämmelse angående träffande av förening om ägogränser inom ett skifteslag, som redan undergått delning, skall införas, för vilken lagändring motionären framfört beaktansvärda skäl, bör den lämpligen upptagas icke i en lag om ägogränser utan i skiftestadgan. Nu gällande skiftesstadga medgiver ingen dylik rätt, men däremot finnas bestämmelser därom intagna i jordstyckningskommissionens ovan omförmälda förslag till lag om delning av jord på landet, vilket lagförslag inom kort kommer att av riksdagen behandlas.

Motionärens förslag, att vid rågångsreglering likvid skall kunna förekomma liksom vid laga skifte, torde ej heller falla under en lag om ägogränser utan även detta under skiftesstadgan.

I ärendets nuvarande läge kan utskottet endast med hänvisning till blivande skifteslagstiftning avstyrka motionen.

Skrivelseförslag.

Herr *Rehn* har slutligen — med instämmande i motionens syfte av herrar *Wikström* och *Holmner* — hemställt, *att riksdagen, med avslag å förevarande proposition, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i frågan, huruvida vattenområde, som vid verkställt skifte icke ingått i delning, bör betraktas såsom byamännens gemensamma egendom eller skall anses uteslutande tillhöra de ägolotter, som kommit att få ägor vid stranden.*

Motionären har härmed framfört frågan om lagfästande av 10 § i lagberedningens förslag till ägogränskapitel i nya jordabalken, vilket kapitel i övrigt ingår i nu föreliggande förslag till lag om ägogränser. Denna 10 § var av följande lydelse:

»Har vid skifte av by till byn hörande vattenområde, vilket icke undantagits såsom samfällt för delägarne, likväl icke ingått i delningen, då skall en var strandägare äga rätt att, så länge området är oskiftat, nyttja den del av området, som ligger hans strand närmast.»

Föredragande departementschefen har vid framläggandet av nu behandlade lag uteslutit omnämnda 10 § med hänvisning till yttrande till statsrådsprotokollet av dåvarande departementschefen, statsrådet Löfgren, den 15 mars 1918. Statsrådet Löfgren yttrade då följande:

»Den fråga, varom meningsskiljaktigheten mellan lagberedningen och lagrådets majoritet rör sig, är denna: när skifte övergått en by, men skifteshandlingarna, såsom ofta är fallet, icke utmärka, huruvida vattenområde, som tillhör byn, blivit mellan skiftesdelägarna fördelat eller bibehållits såsom för dem samfällt, skall då vattenområdet anses tillhöra strandägarna, en var till den del, som ligger utanför hans strand, eller är det att betrakta såsom fortfarande oskiftat? Lagberedningens åsikt är, att, där varje hållpunkt saknas för antagande, att vattenområdet verkligen ingått i skiftet, området måste fortfarande betraktas såsom en byns gemensamma tillhörighet, oaktat uttryckligt förbehåll därom ej skett. Att detta måste anses vara gällande rätt, stöder lagberedningen väsentligen på en av beredningen framlagd rättshistorisk utredning.

En av lagrådets ledamöter ställer sig principiellt på samma ståndpunkt som lagberedningen. De övriga däremot komma vid frågans besvarande till motsatt resultat, dock med något skiljaktiga motiveringar. Den av lagberedningen förebragta utredningen godtages ej av dem såsom särskilt bindande bevis för riktigheten av lagberedningens åsikt. Särskilt framhålles från deras sida mot denna åsikt, att högsta domstolen sedan ett trettiotal år tillbaka utan större meningsskiljaktighet omfattat den grundsatsen, att ett vattenområde under ifrågakomna omständigheter är att anse såsom skiftat. Det betonas också, att denna stadiga praxis, som fått uttryck i en mängd rättsfall, fortfarit jämväl efter det lagberedningens betänkande framlagts.

På grund av den skiljaktighet, som sålunda visat sig råda mellan olika auktoriteter, å ena sidan lagberedningen jämte en av lagrådets ledamöter och å andra sidan högsta domstolens och lagrådets majoritet, måste man ställa sig betänksam mot en lagstiftning i ämnet. Detta särskilt på grund av den ifrågasatta lagstiftningens beskaffenhet. Lagstiftaren ingår här i själva verket på ett bedömande av frågan, vilka rättsverkningar ett redan inträffat rättsfaktum skall anses hava, och griper sålunda in i den funktion, som egentligen tillkommer den dömande myndigheten.

Mot en dylik retroaktiv lagstiftning vore föga att invända, därest därmed avsåges undanröjande endast av någon mindre betydelsefull oklarhet i lagen, om vars rätta tydning man dock i det hela vore ense,

och avgörandet ej heller komme att öva någon djupare verkan på de bestående rättsförhållandena.

Men så är icke fallet härvidlag. Skiljaktigheterna i uppfattning stå klara och skarpa mot varandra, och det är för visso icke obetydliga intressen, som skulle träffas, vare sig frågans avgörande ginge i ena eller andra riktningen.

Med hänsyn härtill har jag funnit riktigast att icke söka lösa frågan genom lagstiftning utan liksom hittills lämna dess besvarande åt rättstillämpningen. Framhållas bör härvid, att någon bestämmelse i ämnet med avseende å framtida skiften icke torde vara erforderlig. Genom bestämda föreskrifter i skifteslagstiftningen kan man givetvis sörja för att vattenområdena icke vid blivande skiften förbigås; och det förslag till lag om skifte, som av en särskild kommitté utarbetats, innehåller också stadgande i sådant syfte. Ävenledes må märkas, att införandet av en lagbestämmelse i ämnet i ena eller andra riktningen ingalunda bringar full klarhet i äganderättsförhållandena i det förevarande avseendet. Det tillkommer nämligen i alla händelser domstolarna att utreda, huruvida på grund av skifteshandlingarnas innehåll eller omständigheterna i övrigt vid skifte vattenområde skall anses delat eller bibehållet såsom oskiftat, en fråga, där olika synpunkter ju ofta kunna göra sig gällande. Och jag vill därutinnan erinra om vad inom lagrådet i detta hänseende uttalats, särskilt därom, att då strömfall funnits inom bys område, underlåtenhet att vid skifte avsätta gemensamt utmål måste i regel betraktas såsom en omständighet, utvisande att vattenområdet ingått i delningen».

Utskottet biträder för sin del denna mening, och då utskottet förmenar, att en utredning icke torde kunna lämna några avgörande bidrag till slitande av denna tvist, har utskottet ansett sig böra avstyrka motionen.

Utskottet, som icke funnit något att erinra mot de i propositionen föreliggande lagförslagen, får i enlighet med vad sålunda anförts hemställa,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas,

B) att motionen nr 179 i första kammaren av herr Tjällgren icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

C) att motionen nr 180 i första kammaren av herr Karl Andreas Andersson icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

D) att motionen nr 181 i första kammaren av herr Lindhagen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, samt

E) att motionen nr 271 i andra kammaren av herr Rehn icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 mars 1921.

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Reservationer:

A) av herrar *Carl E. Svensson*, *Linder*, *Magnusson* i Kalmar, *Hagman* och *Hage*, vilka anfört:

»Det föreliggande lagförslaget om ägogränser synes oss äga sin största betydelse med hänsyn till de stadganden, som innehållas i förslagets 5 och 6 §§. Genom den förstnämnda § skulle bestämmas, att vid öppna havsstranden och utom skären skulle, så framt ej annorlunda vore lagligen bestämt, strandägares område i vattnet sträcka sig etthundraåttio meter från det ställe invid stranden, där stadigt djup av två meter vidtager, och enligt 6 § skulle vad i 5 § stadgades om utsträckningen av strandägares område vid öppna havsstranden också gälla beträffande de öppna delarna av Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland; dock att, där hittills strandägare varit rådande över större del av sjön, han skulle därvid bibehållas. — Genom att godtaga sagda stadganden bringas till avgörande en fråga, om vilken vår rätt ej i annan mån än såvitt angår rätten till fisket haft något klart uttalande, nämligen frågan om strandäganderättens innebörd. Enligt nyssnämnda §§ skulle såsom allmän princip fastslås strandägarens rätt att inom vissa i lagen närmare angivna gränser få med andras uteslutande fritt förfoga över område i vattnet.

Jämsides med frågan om den rätt, som bör tillerkännas strandägaren över vattnet utanför hans strand, föreligger en för stora delar av vårt folk viktig fråga, nämligen om den rätt till fiske, som kan tillkomma annan än strandägaren. Det torde vara en allmänt känd sak, att sedan många år stridigheter äga rum mellan strandägare och fiskare angående rätten till fiske. Då klagomålen i anledning av dessa stridigheter under senare tid varit föremål för riksdagens behandling, hava starka röster inom riksdagen höjts, att, då frågan om ägogränserna bleve föremål för lagstiftarens avgörande, också frågan om fiskerätten skulle tagas upp till behandling för att på sådant sätt lagstiftaren skulle bliva satt i tillfälle att åstadkomma ett rättvist vägande av rätten i det ena hänseendet mot rätten i det andra. Genom att på sätt som nu sker lagfästa strandäganderättens innebörd, synes oss stor fara vara å färde att därmed föregripes det avgörande, som skulle komma att äga rum angående rätten till fiske, en fara så mycket större, när man besinnar vilket svårlöst spörsmål ett normerande av strandägarerättens förhållande till fiskerätten innebär.

Då enligt vårt förmenande nyssnämnda båda frågor ej böra avgöras annat än i ett sammanhang, och då inga som helst bindande skäl hava presterats för nödvändigheten av att just nu träffa avgörande vidkommande strandäganderätten eller i fråga om lagförslagets om ägogränser innehåll i övrigt samt det nämnda lagförslaget jämte sig därtill anslutande lagar näppeligen bör antagas, utan att frågan om strandäganderättens förhållande till fiskerätten blivit på tillfredsställande sätt fastställd, synes oss — allra helst som den nu pågående revisionen av fiskestadgan inom jämförelsevis kort tid kan väntas slutförd — det föreliggande lagförslaget om ägogränser med därtill anslutna författningar ej nu böra upphöjas till lag. — Vi hemställa därför, att förevarande kungl. proposition ej måtte av riksdagen bifallas.

Med vad sålunda yttrats må tillika i ämnet väckta motioner anses besvarade.»

B) av herr *Tjällgren;*

C) av herrar *Boberg* och *Andersson* i Knäppinge mot viss del av motiveringen å sid. 8;

D) av herr *Karlsson* i Gasabäck, som anfört följande:

»Till den uppfattning, varåt utskottet givit uttryck i den fråga, som innefattas under punkt E i utskottets hemställan, har jag icke kunnat ansluta mig.

Särskilt vill jag framhålla, att herr Rehns motion, i vad den avser skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning angående ett bland landets

juridiska auktoriteter omtvistat ämne av så betydelsefull innebörd, icke bort behandlas på det summariska sätt, som utskottet funnit lämpligt.

I likhet med motionären anser även jag, att allmogens egen rättsuppfattning måste tillmätas den största betydelse vid bedömande av innebörden av skedda jorddelningar, och då denna uppfattning icke lärer kunna utrönas med mindre en utredning härom igångsättes, har jag ansett, att motionen i denna del bort bifallas. Till vilket resultat en sådan utredning än må komma, bör dock en objektiv prövning av sakfrågan vara ägnad att tillfredsställa det allmänna rättsmedvetandet, vilket däremot ej blir händelsen, om tvistefrågan om strandäganderätten skall avgöras genom indirekt stöd åt den ena riktningen inom en vacklande domstolspraxis.

På grund härav hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av det i herr Rehns motion berörda spörsmål samt att förslag i ämnet, så snart ske kan, må bliva riksdagen förelagt.»